

Економічні науки

УДК 657.42:658.783

Рибалко Олена Михайлівна

*кандидат економічних наук, доцент,
професор кафедри обліку та оподаткування
Запорізький національний університет*

Єрохіна Олександра Сергіївна

*студентка
Запорізького національного університету*

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ТА ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

***Анотація.** У статті розкрито сутність виробничих запасів як об'єкту обліку та перелічено основні види даного резерву. Також розглянуто класифікаційні ознаки виробничих запасів та їх скорочене тлумачення. Перелічені напрями обліку виробничих запасів та основні методи відпуску запасів у виробництво.*

Наразі, у час стрімкого економічного розвитку підприємницької діяльності, керівництво будь-якого підприємства націлено на пошук нових та інноваційних методів управління, а в особливості, виробництвом продукції. Сировина та матеріали є основоположними елементами собівартості продукції, ефективне використання яких призведе до підвищення прибутковості фірми.

Як наслідок, галузеві особливості виробництва того чи іншого виду продукції вимагають доцільних та різноманітних рішень конкретних питань стосовно методики та техніки ведення обліку запасів.

Облік, як складова частина інформаційного забезпечення системи управління підприємством, набуває вагоме місце, а в особливості у

стратегічному плануванні. Тобто, одним із перших питань виробничого процесу та обліку постає удосконалення облікового процесу виробничих запасів на підприємстві.

Ключові слова: *виробничі запаси, резерви, облік запасів, активи, матеріали, виробництво.*

Діяльність підприємств передбачає використання резервів, котрі у свою чергу забезпечують безперервну господарську діяльність. Серед основних ресурсів виробничого процесу вагоме місце займає використання оборотних активів, адже саме вони використовуються повною мірою та потребують постійного оновлення задля результативного спрацювання наступного циклу виробництва.

Прикладом виробничих запасів є: готова продукція (об'єкти підприємницької діяльності); грошові кошти та коштах в розрахунку (борги підприємству); матеріали, сировина, купівельні напівфабрикати, паливо та інші ресурси.

Запаси – це активи підприємства, які утримуються останнім задля подальшого продажу за умови звичайної господарської діяльності та перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва. Також, вони утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, використовуються у сфері управління підприємством [4].

Запаси на підприємстві є одним з найбільших за обсягом та неодмінно важливим за значенням активом. Зазвичай, у собівартості промислової продукції найбільшу частину займають витрати на виробничі запаси. Тобто, одним з найважливіших завдань для будь-якого підприємства є виявлення та використання внутрішніх господарських резервів, запобігання зловживання по статтям матеріалів, тому як від цих показників залежить результативність спрацювання усього підприємства.

Важливою передумовою раціональної організації обліку та аналізу є економічне обґрунтування та класифікація виробничих запасів. На основні дослідження економічної літератури ми розглянули та виокремили основні та важливі, на наш погляд, для обліку види виробничих запасів, а саме:

1. За функціональною ознакою та метою у виробництві: основні виробничі запаси; допоміжні виробничі запаси (входять до складу продукту, але не утворюють його матеріальної основи, лише додають деякі якісні зміни у майбутньому продукті)

2. За ступенем ліквідності: ліквідні (запаси, які легко перетворюються на грошові кошти за короткий час і без значних втрат первісної вартості); неліквідні (запаси, які неможливо легко перетворити на грошові кошти у коротший термін).

3. За рівнем наявності на підприємстві: нормативні (запаси, які відповідають запланованим обсягам; необхідні задля дотримання умов безперебійної роботи), понаднормові.

4. За походженням виробничі запаси бувають: первинні (запаси, що надійшли від інших підприємств і не потребують обробки); вторинні (матеріали та вироби, що після первинного використання можуть використовуватись повторно).

5. Відносно балансу запаси бувають: балансовими (власність підприємства, відображаються в балансі), позабалансовими (не належать підприємству, наприклад, матеріали на зберіганні) [2, с. 278].

Подана класифікація є більш пристосованою до потреб обліку та аналізу виробничих запасів на промислових підприємствах.

Також, важливим є організаційне питання з напряму обліку запасів. Загалом, напрями обліку виробничих запасів можна поділити на:

- облік заготівлі та придбання матеріалів та розрахунків з постачальниками;
- кількісний та вартісний облік;

- наявність та рух на складах;
- використання у процесів виробництва;
- продажу реалізації матеріальних цінностей і розрахунків з покупцями [3, с. 89-90].

Із зазначених напрямів, ми робимо висновок, що облік виробничих запасів є всеохоплюючим процесом, який й у тому числі, робиться задля подальшого ефективного аналізу. Далі на основі результату аналізу управлінський персонал матиме достовірне інформаційне забезпечення для подальшого планування виробництва на підприємстві.

Згідно П(С)БО 9 «Запаси» оцінка виробничих запасів при їх відпуску у виробництво, продаж та вибуття, загалом, здійснюються за одним з перелічених методів: середньозваженої собівартості, собівартість перших за часом надходження запасів (ФІФО) та ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів. Вибір методу оцінки запасів має значний вплив на суму оподаткування прибутку. Використання різних методів призводить до різного розміру балансового прибутку, тому неможливо мати фіксовану впевненість у тому, який із зазначених методів є найкращим.

В українській практиці, найбільш зручним та універсальним вважаються метод середньозваженої собівартості та собівартості перших за часом надходження, тобто ФІФО. Вони є найбільш простими для бухгалтерського обліку та найбільш популярними засобами облікового процесу виробничих активів на великих та середніх фірмах [1, с. 215].

Висновки. Як підсумок, ми визначили, що запаси – це важлива частина усіх активів підприємства та є основоположними виробничого процесу. Розглянули сутність виробничих запасів, їх значення для сучасної підприємницької діяльності. Також, розібрали класифікацію виробничих запасів у розрізі доцільності саме для облікового процесу. Визначили

методи відпуску запасів у виробництво та виокремили найзручніші методи обліку виробничих запасів для середніх та великих підприємств.

Література

1. Жолнер І.В. Фінансовий облік за міжнародними та національними стандартами: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 368 с.
2. Лубенченко О., Орловський В. Організація обліку виробничих запасів на сучасному етапі. Збірник наукових праць ДЕГУТ. Серія «Економіка і управління». Київ, 2015. № 33. С. 274-282.
3. Подолянчук О.А. Виробничі запаси: економічна сутність та облік. Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики. Науковий журнал ВНАУ. Вінниця, 2018. № 5. С. 88-100. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efmapnp_2018_5_9
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», затверджено наказом Міністерства Фінансів України від 20.10.1999 р. № 246. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>